Itä-Suomen hallinto-oikeus

Lausunto

28.4.2026
ISHAO/496/2026
Julkinen

Eduskunnan hallintovaliokunnalle

HE 51/2026 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi ulkomaalaislain ja rikoslain 17 luvun 7 b §:n muuttamisesta

Itä-Suomen hallinto-oikeuden lausunto

Hallinto-oikeus lausuu hallituksen esityksestä siltä osin kuin sillä arvioidaan olevan eniten vaikutuksia hallinto-oikeuksiin.

Karkottamispäätösten täytäntöönpantavuus

Ulkomaalainen voidaan poistaa Suomesta käännyttämällä tai karkottamalla. *Karkottamistilanteessa* päätös tehdään tilanteessa, jossa maasta poistettavalla henkilöllä on jo oleskelulupa, mutta hänelle ei ole myönnetty jatkolupaa tai hänen voimassa oleva lupansa on peruutettu. Tilanteet voivat olla hyvin erilaisia, koska henkilö on voinut olla maassa oleskeluluvalla lyhyen ajan tai vuosikausia, jolloin hänelle on muodostunut maahan erilaisia siteitä kuten työ- tai perhesuhteita. *Käännyttämistilanteessa* hakija on tullut maahan ilman oleskelulupaa ja oleskellut maassa lyhyen ajan, jolloin siteitä maahan ei ole ehtinyt juurikaan muodostua.

Voimassa olevan lainsäädännön mukaan karkottamispäätökset ovat pääsääntöisesti täytäntöönpantavissa vasta lainvoimaisina, joten hallinto-oikeuden ei tarvitse ottaa kantaa niiden täytäntöönpanoon valitusasiaa käsitellessään. Hallituksen esityksen mukainen uudistus mahdollistaisi maastapoistamisen täytäntöönpanon muutoksenhausta huolimatta, jollei hallinto-oikeus toisin määrää. Uudistus tarkoittaisi siis sitä, että vastaisuudessa lähes jokaisessa valitusasiassa valittaja hakisi maastapoistamisen täytäntöönpanon kieltoa.

Hallinto-oikeudessa tehtävä täytäntöönpanoharkinta nyt esitettävien karkotusten osalta olisi huomattavasti työläämpää kuin tällä hetkellä käännyttämisen yhteydessä tehtävä täytäntöönpanoharkinta. Täytäntöönpanoharkinta nyt esitettävien karkotusten osalta olisi huomattavasti työläämpää myös verrattuna jo voimassa olevaan rikosperusteisten karkottamispäätösten täytäntöönpanoharkintaan, joissa yleensä punnitaan valittajan syyllistymistä törkeisiin rikoksiin ja mahdollisesti jo saamaa vankilatuomiota hänellä Suomessa oleviin siteisiin. Täytäntöönpanoharkinta ei näissä tilanteissa ole ollut kovinkaan työlästä

Kun täytäntöönpanon kieltoa on vaadittu, hallinto-oikeuden on tehtävä asiassa huolellinen päätösharkinta ja välipäätös. Vaikka täytäntöönpanon kieltämistä ei ole vaadittu, hallinto-oikeus tutkii sen tarpeen omasta aloitteestaan niissä tilanteissa, joissa valittajalla ei ole oikeudenkäyntiavustajaa. **Nyt esitettävien karkotuspäätösten täytäntöönpanoharkinta vaatii siis lähes jokaisen vireille tulevan ulkomaalaisvalituksen kohdalla asiaan perehtymistä sillä tarkkuudella, onko asialle syytä tehdä täytäntöönpanokielto vai ei**. Päätösten arvioituun määrään ja päätösharkinnan työläyteen nähden hallituksen esityksen mukainen laskennallinen arvio uudistuksen kustannusvaikutuksesta hallinto-oikeuksille vaikuttaa alimitoitetulta. Tämän uudistuksen kustannusvaikutuksia on joka tapauksessa arvioitava yhdessä samaan aikaan voimaan tulevien muiden uudistusten, erityisesti EU:n muuttoliike- ja turvapaikkasopimuksen muodostavien säädösten kokonaisuuden kanssa. Lisäksi on syytä huomata, että välttämättömiä toimia vaativien asioiden huomattava lisääntyminen muuttaa hallinto-oikeuksien ratkaisutoiminnan painopistettä, mikä osaltaan hidastaa muiden vireillä olevien asioiden käsittelyä.

Ennakolliseen maahantulokieltoon määrätyn henkilön oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin

Ulkomailla olevalla henkilöllä, joka on määrätty maahantulokieltoon, olisi ulkomaalaislain 190 §:n mukainen oikeus hakea saamaansa päätökseen muutosta valittamalla. Hallituksen esityksen yksityiskohtaisten perusteluiden (s. 104) mukaan hallintoprosessi [oikeammin asian käsittely hallinto-oikeudessa] toteutettaisiin samalla tavalla kuin tälläkin hetkellä sellaisissa valitusasioissa, joissa suojelupoliisi on antanut lausunnon. Suojelupoliisille järjestetään näissä tapauksissa suljettu suullinen käsittely lausunnon perusteluiden esittämiseksi hallinto-oikeudelle ja tämän jälkeen hallinto-oikeus arvioi, tuleeko valittajalle järjestää suullinen käsittely. Hallituksen esityksen mukaan suullinen käsittely voidaan toteuttaa etäyhteyksin.

Hallinto-oikeus toteaa, että hallituksen esityksessä kuvattu nykyinen **menettely, jossa hallinto-oikeuden ratkaisun kannalta merkityksellisiä tietoja ei ole sisällytetty suojelupoliisin lausunnon asianosaisjulkiseen eli valittajalle ja hänen oikeudenkäyntiavustajalleen annettavaan osaan, on hyvin kyseenalainen valittajan oikeusturvan ja oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin kannalta**. Samoin **näkemys, jonka mukaan suullinen käsittely voidaan toteuttaa kuulemalla ulkomailla oleskelevaa valittajaa etäyhteyksin, on ongelmallinen mm. valtioiden suvereniteettiin liittyvien kysymysten osalta**. Hallinto-oikeus kyseenalaistaakin hallituksen esityksessä omaksutun kannan, jonka mukaan ehdotus turvaisi ennakolliseen maahantulokieltoon määrätyn henkilön oikeuden oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin.

Oikeudenkäynnin asianosaisjulkisuutta ja mahdollisuutta rajoittaa sitä esimerkiksi kansallisen turvallisuuden vaarantumisen vuoksi käsitellään myös asiassa HE 52/2026 vp Hallituksen esitys eduskunnalle EU:n muuttoliike- ja turvapaikkasopimuksen muodostavien säädösten täytäntöönpanemiseksi.

Siirtymäsäännöksestä

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 12.6.2026. Siltä osin kuin muutoksissa on kyse karkottamispäätöksen täytäntöönpanokelpoisuudesta, henkilön oikeusturva edellyttää,

että ehdotettuja muutoksia ei sovelleta sellaisiin päätöksiin, jotka on tehty ennen lain voimaantuloa.

Esitetyssä ulkomaalaislain 36 b §:ssä tiukennettaisiin oleskeluluvan saamisen edellytyksiä, joten tältä osin esityksessä olisi syytä harkita siirtymäsäännöksen tarvetta lainmuutoksen voimaan tullessa vireillä olevien asioiden käsittelyyn sovellettavasta lainsäädännöstä tai vaihtoehtoisesti perustella, miksi tässä tilanteessa ei tarvittaisi siirtymäsäännöstä

Ylituomari Anu Koivuluoma

Hallinto-oikeustuomari Vesa Manninen

Käyntiosoite: Minna Canthin katu 64, Kuopio Postiosoite: PL 1744, 70101 Kuopio Sähköposti: ita-suomi.hao@oikeus.fi
Asiakaspalvelu: 029 56 42502 Verkkosivut: www.ishao.fi

Digital PDF Signature / Digitaalinen PDF-allekirjoitus
Vesa Manninen
Hallinto-oikeustuomari
Itä-Suomen hallinto-oikeus
vesa.manninen@oikeus.fi

Digital PDF Signature / Digitaalinen PDF-allekirjoitus
Anu Koivuluoma
Ylituomari
Itä-Suomen hallinto-oikeus
anu.koivuluoma@oikeus.fi